

Vendégtanár voltam Szlovákiában

Kovács Judit

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest

A szerző 2013–2015 között a besztercebányai (Banská Bystrica) Bél Mátyás Egyetem Pedagógiai Karának munkájában vendégtanárként vett részt, egy Európai Uniói projekt keretében. A projekt célja az volt, hogy megismertesse a szlovák egyetemi hallgatókkal, valamint a már pályán lévő pedagógusokkal a korai nyelvpedagógia és a korai kéttannyelvű oktatás módszereit, a legújabb kutatások eredményeit. Az írásban a szerző bemutatja az olvasóknak a vendégtanítás problémáit és örömeit, a kihívás állandó megújulást igénylő érzését.

Kulcsszavak: Európai Uniói Projekt, korai nyelvpedagógia, korai kéttannyelvű oktatás, általános iskolai angolnyelv-oktatás, tanártovábbképzés.

Hogyan kezdődött?

2010 novemberében egy, a korai kéttannyelvű oktatással foglalkozó konferencián vettem részt. 'Plenary speaker' voltam, azaz a közönség egészének mutattam be prezentációm. A színhely Pozsony volt, és a résztvevők nagy része is Szlovákiából érkezett. Előadásom után odalépett hozzám egy kolléganő, a besztercebányai (Banská Bystrica) Bél Mátyás Egyetem docense, és azt mondta, hogy náluk az egyetemen, de országos szinten is hiány van olyan szakemberekből, akiknek a korai nyelvfejlesztés és a korai kéttannyelvű oktatás a szakterületük. Ezért nagyon megörült az előadásomnak, és megkérdezte, hogy tanítanék-e az egyetemükön. Erre azért is van mód, mondta, mert az egyetemük megpályázott egy Európai Uniói projektet, amelynek keretében külföldi szakértőként segíthetném munkájukat. A pályázat 2012-ben nyert és ezzel megnyílt az út a közös munka felé.

Munkakapcsolatom Szlovákiával már több évre tekint vissza. 2009-ben a nyitrai Konstantin Filozófus Egyetemen is tartottam prezentációt, aminek folytatásaként 2010-ben meghívást kaptam a pozsonyi Comenius Egyetemre több előadás és workshop tartására. 2011-ben és 2012-ben pedig már az ERASMUS oktatói mobilitás keretében voltam vendégtanár a besztercebányai Bél Mátyás Egyetemen (Univerzita Mateja Bela, UMB). A kedvező tapasztalatok hozzájárultak ahhoz, hogy meghívást kapjak a projektbe.

Munka a projektben

Munkám a *Mobilities – UMB Activity 1.4* nevű European Mobility Projectben, melyet a European Social Fund finanszírozott, eredetileg négy területre terjedt ki: kurzusok tartása az UMB Pedagógiai Tanszékének hallgatói számára a korai nyelvoktatás és kéttannyelvű oktatás témájában, az egyetemen folyó kutatás támogatása, konferenciákon és workshopokon a tudományterület megismertetése, valamint az eredmények publikálása. A közös munka folyamán tevékenységem még két területtel bővült: általános iskolás tanulók oktatása, valamint tanártovábbképzés, először csak Banská Bystricában, majd más szlovákiai városokban is. A munkakapcsolat során az a megtiszteltetés is ért, hogy az Angoltanárok Szlovákiai Egyesületének elnöke is meghívott

Pozsonyba egy beszélgetésre, majd ezt követően, egy nemzetközi konferenciára, előadónak (Pozsony, 2014. június). Ugyancsak nem várt fejlemény, hogy *A gyermek és az idegen nyelv című* könyvem (Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2009, 2014) olyan hasznosnak tartották, hogy most fordítják szlovák nyelvre. Megjelenése a 2016-os évre várható.

A projekt időtartama alatt négy, egyenként egyhetes tanítási blokk megtartása volt a feladatom, majd ezt követően egy, a szlovák–magyar együttműködés eredményeit bemutató konferencia megrendezése a szakma legjobb magyar képviselőivel, valamint ugyanitt plenáris előadás tartása. Volt egy ötödik tanítási blokk is, melynek helyszíne Magyarország volt, ahová az UMB két vezető oktatója látogatott el, a korai angol mint idegen nyelv, valamint a korai kéttannyelvű oktatás oktatásának a tanulmányozása céljából. E látogatás megtervezése és megszervezése is az én feladatom volt. Szlovák részről Dana Hanesova PhD docensasszony volt a projekt koordinátora, akivel kezdettől fogva nagyszerű szakmai és személyes kapcsolatot sikerült kialakítanom. Az ő áldozatkész, fáradhatatlan munkája, a szakma iránti elkötelezettsége, valamint a pedagógiai és emberi értékekről való közös gondolkodás nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy sikeres volt az együttműködésünk.

Kurzusaimnak az egyetemen kettős célja volt: az elméleti alapok átadása mellett minden órának gyakorlati aspektusa is volt. Az órán éppen megtanult módszerek, eljárások, technikák máris megjelentek feladatok formájában, melyeket a pedagógushallgatók a tíz éven aluli nyelvtanulók tanításában akár a következő napon felhasználtak iskolai gyakorlatukban. A projekt folyamán összesen 23 MA szintű hallgatóm volt, mindnyájan sikeresen végezték el a kurzust, melyről bizonyítványt is kaptak. A kurzus mind a hallgatók, mind az én részemről azért is jelentett kihívást, mert a hallgatók nem angol szakos, hanem általános iskolai tanítónak készültek. Nyelvtudásuk nem hasonlítható össze az ELTE TÓK-on tanuló hallgatóiméval, akik speciális angol nyelvi program szerint arra készülnek, hogy tíz éven aluli gyerekeket angolra (is) tanítsanak. Éppen azért volt szükség az én munkámra, hogy a szlovák kollégákkal együtt közösen megteremtjük az ELTE TÓK-on (és más hazai intézményekben folyó) képzéshez hasonló képzés alapjait. A kurzus zárásához feladatként mindenkitől egy Fejlődési Napló (*Development Report*) megírását kértem, amelyben reflektálniuk kellett arra, hogy miként gondolkodtak a szakterületről a kurzus kezdetén és hová jutottak el a kurzus végén. Az eredmény mindjárt az első csoport esetében meghatározható volt: a 12 hallgató közösen készített el egy esztétikusan megszerkesztett kis füzetkét, a szlovák nemzeti színekkel díszített három szívvvel, és olyan tartalommal, amely azt tükrözte, hogy a kurzus során nagyon hamar legyőzték fenntartásaikat és félelmeiket a külföldi, angol nyelvű oktatóval szemben, és a közvetlen, jó hangulatú órák során sikerült megszeretniük a szakmát is.

Élmények, amelyeket egy oktató a pályája során kaphat...

Pedagógusként és a tanárképzésben részt vevő szakemberként már tekintélyes múlt van a hátam mögött, mégis úgy éreztem a projekt során, hogy a tanárképzésben és továbbképzésben való részvétel tartogathat még új örömeket számomra is. Ezekből szeretnék most megosztani néhányat a tanulmány olvasóival. Az egyik legnagyobb élményt az eredményesség jelentette: a gyerekeknek tartott óráim során sikerült megértetnem a szlovák kollégákkal, hogy az egynyelvű (célnyelvű) óravezetés jól működik. A hagyományos, csupán nyelvi készségekre alapozó nyelvoktatás szerint csak akkor érzi biztonságban magát a tanuló, ha az óra az elejétől a végéig minden szó

az anyanyelven és a célnyelven is elhangzik. Ez a megközelítés teljesen szembenáll mindazzal, amit ma a korai fejlesztésről, és ezen belül a korai kéttannyelvű fejlesztésről tudunk. Ennek lényege az, hogy nem nyelvi, hanem kognitív fogódzót nyújt az ismeretlen lexikai vagy nyelvtani elemek megfejtéséhez a kontextus, a vizuális és egyéb szemléltetés eszközeivel együtt. Többször előfordult a kisiskolásoknak tartott óráimon, hogy a szlovák pedagógusok egy-egy nehezebbnek vélt szó elhangzásakor gyorsan a tanulók segítségére siettek a szó szlovák megfelelőjének fülbe súgásával. Meglepetésükre, erre nem volt szükség, mert a feladat- és témaalapú megközelítés ezt feleslegessé tette. Emlékszem egy példára: alsó tagozatosoknak tartottam angol mint idegen nyelv órát. A közlekedési eszközök volt a téma, melyhez a szókincset teljes mértékben gyermekdalok és mondókák adták. Amikor a *'Row, row, row your boat, gently down the stream'* kezdetű, az angolszász környezetben közismert dalocskát tanítottam, a *'stream'*, azaz 'kis folyó' szó értelmezésére az alábbi ötletem támadt: kinéztem az ablakon, és azt mondtam: 'Látjátok, itt folyik a Garam (szlovákul Hron, ezt szerencsére tudtam), ami egy kis folyó, vagyis: stream. Mindenki megértette, főleg azután, hogy a dalocska első két sorát el is játszottuk (imitáltuk, hogy csónakban evezünk). A téma, a szövegösszefüggés, a dalt kísérő mozgás, valamint a vizuális segítség (a közlekedési eszközök képei a táblán) világossá tették a jelentést.

Hasonló sikerélményben volt részem, amikor az egyetem oktatóinak tartottam workshopot a kéttannyelvű oktatásról. Az ezt az oktatási formát nem ismerő, különböző tanszékekről jött kollégák nem is rejtették véka alá fenntartásaikat, sőt, előítéleteiket. A workshop megkezdése előtti informális beszélgetés során egy matematikus kolléga azt állította, hogy a matematika még önmagában is elég nehéz, hát még ha idegen nyelven tanítják. A testnevelők szerint pedig időigényes, tehát nem praktikus, hogy a tanórán az utasításokat idegen nyelven adják. A másfél órás, DVD-s órarészeteket is bemutató workshop szinte csodát művelt. Nézeteikben 180 fokos fordulat állt be, amire ők maguk is csak később döbrentek rá. Aznap este a workshop néhány résztvevőjével egy informális találkozás kapcsán több kolléga odajött hozzám, és elnézésemet kérte bizalmatlanságáért. A workshopom, illetve az ott bemutatott óra- és foglalkozásrészletek új, kedvező színben tüntették fel előttük a kétannyelvű oktatást, amelyet eddig azért utasítottak el, mert nem ismerték.

A számomra új, ismeretlen környezetben, szlovák kisiskolásoknak tartott angol mint idegen nyelv, illetve angol célnyelvű órák arról győztek meg, hogy a szakterület elméleti alapjai szilárdak, és a gyakorlatban jól működnek. Bármilyen, a célnyelven tartott óra a tíz éven aluli korosztálynak akkor lehet sikeres, ha az általános ismeretek felidézésén, gyermekirodalmi alkotásokon, és szemléltetésen alapul. Egy, negyedikeseeknek tartott, matematika témájú óra¹, ahol a szorzást gyakoroltuk, például úgy kezdődött, hogy egy, a hónapok nevééről és az egyes hónapok napjainak a számáról szóló gyermekverset tanultuk meg és mondtuk el:

¹ Nem szaktárgyam a matematika, azonban, mint egzakt tárgy, a matematikai alapfogalmak igen könnyen és sikeresen taníthatók célnyelven, és ily módon jól lehet érzékelteni a kéttannyelvű oktatás kényegét. Mivel Szlovákiában még nem terjedt el az általános iskolai kéttannyelvű oktatás, ezért ilyen programú intézmények híján csakis hagyományos iskolákban taníthattam. Ezért nem tarthattam valódi kéttannyelvű órákat.

"Thirty days hath September,
April, June and November;
February has twenty eight alone

All the rest have thirty-one
Except in Leap Year, that's the time
When February's Days are twenty-nine"

A gyermekvers nyelvtől független, általános információt tartalmaz, amely azonnal megteremtette az alapot az ezt követő játékra: az a tanuló nyer belépőt a szorzásos társasjátékra, aki meg tudja válaszolni az olyan kérdéseket, mint: *'Hány hónap van egy évben?', 'Hány napos a február?', 'Hány napos a február szökőévben?'* stb. A célnyelv megértésében és a válaszadásban az általános ismeretek, valamint a vers segített. A jól válaszoló gyerekek aztán folytathatták a versengést a táblára elhelyezett nagy társasjátékon, ahol a húzott kártyák alapján a bábukat a szorzótáblának megfelelően kellett mozgatni. Ha például az állt a kis kártyán, hogy 6x6, akkor a megfelelő, tehát a 36-os mezőre kellett elhelyezni a bábukat helyettesítő kis képet, táblamágnes segítségével.

Egy másik órán különböző színű és nagyságú síkidomokat, kört, négyzetet, téglalapot és háromszöget vittem be 7–8 éveseknek. A gyerekek a szőnyegen körben ülve ezeket a szakszavakat, valamint a színeket és mellékneveket olyan utasítások alapján gyakorolták, hogy: *'Vedd fel a kis rózsaszín háromszöget a szőnyegről, és tedd a fejedre'*, vagy: *'Ülj rá a nagy barna körre'*, *'Vedd fel a kis piros téglalapot, és tedd a zsebedbe'* stb. Egy másik osztályban a számokat tanítottam 1–10-ig, szókétyák segítségével. A számok nevének kívül (amit ma már szinte minden gyerek tud) csak azt a két szót tanítottam meg, hogy: *'odd'* és *'even'*, azaz páratlan és páros. Ráműtöttem a szőnyegre kitergetett szókétyákra, és azt mondtam: *'Most egy páros számra gondolok. Ez a szám nagyobb, mint 5, de kisebb, mint 7. Melyik ez a szám?'* A gyerekek lelkesen jelentkeztek, hogy válaszolhassanak. Majd a következő lépés az volt, hogy ők lehettek a tanárok, azaz ők adták fel a feladatot társaiknak. A szemléltetéssel és mozgással kísért, önállóságot kívánó feladatok kellőképpen motiválták a gyerekeket, akik az élvezetes tevékenység közben elsajátítottak bizonyos szókéncset is.

A tanártovábbképzések tartására az egyetemi és iskolai óráim miatt kaptam felkérést. Három egymást követő délutánon került erre sor egy Banská Bystrica-i iskolában, ahol 8 helyi és környékbéli iskolából jöttek össze gyakorló angolszakos tanárok. Lényegében igen sok rétegnek szóló komplex képzés folyt melyen a tanárokon kívül részt vettek a kisiskolásoktól kezdve hallgatóim az egyetemről, egyetemi oktatók, valamint iskolaigazgatók is.

A többéves együttműködést lezáró közös konferenciára, melynek címe: *'Learning together to be a better CLIL teacher'* volt, 2014 októberében került sor. Ezen az eseményen részt vettek és workshopot tartottak pedagógusok mindazon magyar intézményekből, amelyeket a szlovák kollégák 2014 tavaszán meglátogattak. Ezek az alábbiak voltak: A budapesti XIII. kerületi Pitypang Kétnyelvű Óvoda vezetői: Horváth Mónika, Erdélyi Nóra és Bosnyák Tamara, a Szabó Magda Magyar-Angol Kéttannyelvű Általános Iskolából Erdősné Bach Zsuzsa igazgató, Mihály István tanár, valamint 15 hetedik osztályos tanuló. István ugyanis élőben, a saját tanítványaival mutatott be egy angol nyelvű biológiaórát, amelynek nagy sikere volt a közönség körében. Jelen volt a Karinthy Frigyes ÁMK tanára Síró Enikő, a Lemhényi Dezső Iskola részéről Béni Zsuzsanna, valamint Noé Zsuzsanna, a Lauder Alapítványi iskolából, aki előzőleg már tíz évig dolgozott angol nyelvű óvodában. És természetesen jelen volt a két kolléga az ELTE

TÓK részéről: Trentinné dr. Benkő Éva PhD az Idegen Nyelvi és Irodalmi Tanszék oktatója, valamint Szepesi Judit az ELTE Gyakorló iskolájának mentortanára.

A Projekt eredményei közé tartozik, hogy 2015-ben megjelent a 2014-es konferencia minden előadásának és workshopjának anyaga DVD-n *'Learning Together to be a Better CLIL Teacher'* címmel. Ez az anyag az interneten is nyilvánosságot kapott, és széles olvasóközönséget vonz. Jó érzés tudni, hogy munkámmal hozzájárultam ahhoz, hogy egy másik ország is elinduljon a koraiidegennyelv-oktatásnak azon az útján, ahol Magyarország már nagy lépéseket tett meg.

Melléklet



1. kép: A projekt-team. A szerző (fekete pulóverben) a projekt vezetőivel: a szerző mellett: dr. Dana Hanesová PhD, az UMB docense, a projekt koordinátora. A hátsó sorban: Dr. Bronislava Kasáčová, PhD, a kar dékánja, mellette: Ivana Králiková PhD, projektasszisztens



2. kép: A szerző órát tart az UMB hallgatóinak



3. kép: Tanártovábbképzés egy Banská Bystrica-i általános iskolában. Előtérben a gyerekek, a háttérben az egyetemi hallgatók, illetve a tanártovábbképzés résztvevői



4. kép: Angol nyelvű biológiaóra Banska Bystricában, 2014. október 16-án, a projekt zárókonferenciáján. A tanár: Mihály István, a tanulók: a Szabó Magda Magyar–Angol Kéttannyelvű Általános Iskola 7. osztályos tanulói



Faculty of Education
Matej Bel University, Banská Bystrica, SR



LEARNING TOGETHER



TO BE

A BETTER *CLIL* TEACHER

DANA HANESOVÁ (ed.)

Banská Bystrica 2015




Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

5. kép: Az interneten is elérhető konferenciakiadvány borítója


During this seminar I really looked forward. I have learnt a lot. At the beginning I thought we will learn a lot of methodology so I was afraid. But it was different. I like that our teacher connected theory with practice. I have learn some new games, for example: taboo game, domino game, fruit salad... which are focused on linguistic or non-linguistic development. We saw a lot of videos from pre-school or primary school that were really important, attractive and educational. We all could see how different teachers are working with children. I got some new skills and improved my vocabulary. I have learnt a lot of new information and facts that I believe are going to be really helpful for me in the future.

I am really thankful for the chance to complete this seminar. I know my English really isn't great. But this seminar gives me a motivation to improve my knowledge.

 Lenka Škytová

6. kép: Lap a hallgatók által írt Fejlődési Naplóból

In the beginning of course I was quite shy and inhibited, because I didn't use my English for a long time. But very soon - on the second day - I felt more safe and I didn't worry making mistakes. Not only my English was developed, I also got a lot of useful information about methodology of teaching English and it is what I expected. I'm sure that I will play all the activities with my children in the future, because they fascinated me however I'm 21 years old ☺. In my future profession I would try to apply all important things I learned, mainly activity - based learning, TPR, LA (what doesn't mean Los Angeles☺), low affective filter, etc. I'm very happy that I could experience that teaching English can be fun and interesting, not only videos but also for our lessons.

 Slárka Nožinová

7. kép: Lap a hallgatók által írt Fejlődési Naplóból